

האנושות

הצניחה ההיסטורית

רעש אדמה הרעיד את העיר היגוסלבית סקופליה, קבר אלפי גברים ונשים. אולם גם זעקות קורבנותיו לא יכלו להשכיח את רעידת האדמה השנייה, הגדולה פי אלף, שישנתה השבוע את הנוף המדיני של כדור-הארץ כולו.

תוצאתה הבולטת של רעידה זו, היתה חתימת ההסכם לאיסור הגיסויים האטומיים באחרי, בים ועל הקרקע — הגשמתו הן חלקית של חלום האנושות מאז המשידה הצצה האטומית הראשונה את הירושמה. אולם חשובה עד אין שיעור יותר היא הסיבה הסמויה, שאיפשרה הסכם זה. והיא תמורה היסטורית במערך העולמי העשויה להטביע את חותמה על חיי הדורות הבאים: הקרע בין ברית-המוצצות וסין.

צהוב + אדום. רבים ניבאו קרע זה מזה שנים, ביססו עליו קהימדיניות. אולם מעטים העזו להאמין כי אומנם הוא כה קרוב, וכי יהיה כה עמוק.

השבוע שוב לא היה ספק כי הקרע הוא תהומי וסופי — עמוק יותר וחשוב יותר מן הקרע בין סין וסאלין לפני 15 שנה. כי סין אינה יוגוסלבית. היא יורשת תרבות של אלפי שנים, חדורה גאחה לאומית קיי צינית, ובעלת מוסנציאל המאפשר לה לישאת את ציניה אל שלטון-העולם.

בראשית המאה ה-20, כתוצאה ממרד ה-בוקסרים ושינוי הכוח הבינלאומי לסקינג, הפכו הריבויים על "הסכנה הצהובה" ל-אופנה. הקיסר הגרמני ניבא לגזע הלבן סוף מר, אם לא יתאחד נגד סכנה זו. עתה עם התמוגגות הצבע הצהוב של סין עם ה-צבע האדום של המהפכה, הפכו מליצות אלה ליסודות של מדיניות מעשית.

הכוח הסיני העולה, השולח את ידיו אל העוצמה הגרעינית, הוא המאחד עתה את שתי מעצמות-העולם הגדולות. הסכם איסור הגיסויים אינו אלא צעד נוסף לעבר ה-ברית האמריקאית-סובייטית, שסימניה ה-ראשונה נתגלו עוד בשלהי משבר קובה, בשנת האחרונה.

20 קילו לנפשו. בראשית אוגוסט 1963, קשה עדיין להעריך לאן תוביל דרך זו, אילו מהפכות תחולל בשנים הקרובות ב-מערכים הרעיוניים, המדיניים והצבאיים. אך התוצאות הראשונות כבר ברורות למדי: ה-ברית האמריקאית-סובייטית תפעל במרץ ל-כסית פירוק אטומי על כל שאר העמים. תוצאה זו תביא לשינויים אדירי-חיבות גם במרחב (ראה להלן).

תוצאה אחרת תהיה נפשית — ירידה כללית של המתח המלחמתי בעולם. שום התקרבות בין מוסקבה להשינגטון אינה יכולה להביא אוטומטית לשלום במרחב ה-שמי. אך היא יכולה ליצור תנאים פסיכו-לוגיים, שיאפשרו לישראל לצאת לדרך חד-שה — אם תחול גם בה תמורה יסודית, ותקום ממשלה המסוגלת לכך.

אולם מעל לכל תוצאה מקומית ומרחבית, עומדת התוצאה הכלל-אנושית. היו רגעים מעטים בשני הדורות האחרונים, בהם היתה האנושות כה אופטימית לגבי עתידה כמו השבוע — שבוע בו מלאו 49 שנה לפרוץ מלחמת-העולם הראשונה. אותה מלחמה, בה נקטלו 10 מיליון בני-אדם, עלתה לעולם 35 מיליארד לייש. ואילו כיום מיציא ה-עולם מדי שנה 43 מיליארד לייש על חימור-שו. ברגע זה נמצא ביד המעצמות האטו-מיות מאגר של נשק גרעיני, השחה לכמות של 20 טון חומר-נשק על כל גבר, אשה וילד עלי אדמות.

סצנה אטומית אחת קטלה ב-1945 בהירו-שימה יותר בניידאם מאשר כל קורבנות ה-קרע של ארא — אחד מגדולי הקרבות של מלחמת-העולם הראשונה. כל טיל מדגם פולארית יכול לקטול 25 עצמים יותר מ-10 אשר סצנה הירושמה. בידי ארצות-הברית וברית-המוצצות יש כיום עשרות צוללות, שכל אחת מהן נושאת סידרה שלמה של טילים מדגם כזה.

הסכם איסור-גיסויים לא ישים קץ ל-מאגרים מחרידים אלה. אולם ההסכם עצמו — והתהליך שהוא מבטא — מבשרים את האפשרות המעשית שאומנם יבוא יום, ו-פחד האטום ייעלם מעל פני הכוכב ארץ.

העם

פקיז-פאריז-שדה-בוקר

קיימת עתה קואליציה של שארל דה-גול, מאו ססה-טונג האזרח בן-גוריון, מול הקוא-

ליציה של ניקיטה כרושצ'וב, גיון קנדי ו-הארולד מקמילן, התקוצץ השבוע דיפלומ-טט ור במסיבת-קוקטייל תל-אביבית. גם מי שקרא השבוע את בטאוני ישראל, יכול היה לקבל רושם זה. כמעט כל ה-עתונים הפחיתו בערך ההסכם המוסקבאי, סקרו את בואו ואת חתימתו כאילו היה אירוע מדיני שיגרת, לא מסעיר ביותר. ההתנגדות הצרפתית (היכולה להיות רק זמ-נית) הועלתה על גס, כעובדה המכרעת.

במשך השבוע התגבשו שני מחנות. הקו הראשון פסל את ההסכם, זילזל בו וגילה סימפאטיה לקו הסיני או-הצרפתי. בראש מחנה זה עמד, כמובן, דויד בן-גוריון עצמו. בכקרו השבוע בעיר-הנוער בתל-אביב, הסביר לשומעיו הצעירים: "אין להגויס בהערכת מאורע זה."

הקו השני, שהתגלם במשרד-החוץ, היה מבוסס על ההנחה שאייאפשר לעמוד מול-הלחץ הבינלאומי שיופעל על ישראל, כדי להביאה להצטרפות להסכם. שגרירי המצד-מות כבר הביאו את הסעיף הנידון "לידיעת הממשלה", ועם הודעת נשיא מצרים על הצטרפותו, הפכה איה-הצטרפות ישראלית בלתי-אפשרית לחלוטין.

הסכנה האמיתית

אינה בתוכן ההסכם עצמו, אלא במה ש-משתמע ממנו: הרצון הנחוש של שתי ה-מעצמות הגדולות למנוע בכוח את ייצורו של נשק אטומי במדינות נוספות. לכך מת-נגדים כיום שארל דה-גול, וחסידיו של פראנקלין דה-רוזוולט בגרמניה, אך כאשר ישתלב דה-גול במערך החדש, בתנאי זה

דויד הכהן, לשעבר ציר ישראל בכורמה. עתה גילה הכהן כי לא סין אלא ישראל היא שמנעה בשעתו את קשירת היחסים. ישראל אומנם הכירה בסין העממית, לפני תריסר שנים, אך לא הסכימה להחליף עימה שגרירים. היתה זאת האשמה כבדה כלפי הבוס של הכהן באותם הימים — ראש-הממשלה (דאז) ושר-החוץ משה שרת. שרת נאלץ להגיב ותגובתו הדהימה את הקוראים עוד יותר. טען שרת: הכהן יצא לטין בשליחות של רצון טוב. לאחר מכן היתה סין צריכה לשלוח מצידה משלחת של רצון-טוב לישראל, אך הדבר לא נעשה. בגלל סיבה זו סרבה ישראל לקשור עימה קשרים דיפלומ-טיים.

מימטום הסרת-קריים. אם אומנם זו היתה הסיבה, הרי זו שערוריה מוצעת — ביטוי של איחלת הסרת-קריים מצד משרד החוץ הישראלי. אך קרוב לדאי כי הסיבה האמיתית היא אחרת: פחדה של ממשלת ישראל מפני ארצות-הברית, הרואה בסין אויבת-בנופש.

התוצאה: עם הופעת סין כגורם עולמי, אין לישראל שום קשרים עימה. ספק אם סין עודנה מעוניינת כיום, לאור המצב ה-נוכחי במרחב, לקשור קשרים עם ישראל. השבוע טען דויד בן-גוריון, ברגע של התקפה נבואית, כי תוך 40-50 שנה יבואו סין והודו במקומן של ברית-המוצצות ו-ארצות-הברית כשליטות העולם. אם נכון ה-דבר, הרי רובצת על דויד בן-גוריון עצמו אחריות נוראה. כי פרט לחודשים המעטים של כהונת שרת כראש-ממשלה, היה הוא האיש האחראי למדיניות-החוץ המטומטמת, שהובילה למצב הנוכחי.

אפילה בצהריים

כשם שהינשוף זקוק לחושך, כך זקוק הבטחוניסט לאחירה מלחמתית. כי רק ב-אחירה של שחד בטחוני, של מתח דחששות, יכול הוא לשגשג.

על כן הביט השבוע שמעון פרס בעין זועמת על ההתפתחות הבינלאומית, אלא

גם הרחיקה בהרבה את סיכויי המתחיות והמלחמה במרחב. אולם עובדות פשוטות לא הרתיעו מעולם את שמעון פרסומה. כשהופיע בפני כנס של מפא"י בטבריה, גילה את סודו: "מתחת

ראש-הממשלה אשכול במסיבת העיתונאים

מול שאהה מרגיזה

או אחר, תישאר רק סין האדומה כמתנגדת לצימצום האטום.

מדיניות

תשוכה מדהימה

רחשיהאבה שהתעוררו השבוע בלב כמה מקברניטי ישראל כלפי סין,

העלו את ה-שאלה מדוע אין קיימים יחסים דיפלומטיים בין ישראל לטין העממית. על שאלה זו ניתנה, השבוע, תשוכה מדהימה.

מזה שנים רבות ידוע כי בצמרת מפא"י יש אדם אחד שהיה תמיד ער לבעיה זו, ושתבע להדק את היחסים עם סין. האיש:

* מאחר ששני סוגי הייצור שווים ב-שלבים הראשונים, דרושה פעולה של כמה שנים עד לבוא הרגע בו יהיה צורך ב-החלטה סופית.

למעטה של הקלה ושקט יחסיים, המאפיינים עתה את מצבנו הבטחוני, מתרחשים תהלי-כים יסודיים רבי-משמעות לטח-ארון, ש-עלינו לתת עליהם את הדעת ולהסיק מהם בעוד מועד מסקנות.

רע ליהודים. מה מתחבא מאחורי גי-בוב זה של סלאנג בטחוניסטי לדברי פרס: פיתוח הטילים של עבד אלינצ'ר,

אולם הגילוי העיקרי היה שונה. הוא נגע בקרע הסובייטי-סיני, בו רואה כל ה-עולם סימן מבשר-טובות ומבטיח-שלום (ראה לעיל). לא כן שמעון פרס. הודיע סגן-השר: זה דחקא רע ליהודים, כי עתה תופיע סין במרחב כגורם עצמאי וחתרני, ותתחרה גם היא על חסדי הערבים. היתה זה נימוק קלוש מאוד. אבל אדם רעב אינו יכול להיות ברך, וגולם-שלג

ח"כ בן-גוריון בכריכה מאחורי שארל ומאו

יתלה ביום-שימש את תקחתו גם בענן הקטן ביותר המופיע באופק.

עתונות

תוצרת "הארץ"

התוכל להגיב על טענתם התדירה של מבקרין, לפיה אתה פשרן יתר על המידה, ונסוה לעקוף בעיות בלי לפתור אותן? השואל היה עמוס אילון, איש הארץ, ו-דבריו היו מופנים אל ראש-הממשלה לוי אשכול. השאלה יכלה להישמע כקנטרנית באוזני תומכי הממשלה החדשה, אך מבחי-נה עתונאית, היתה זאת שאלה לגיטימית.

אולם לוי אשכול, שקיבל את השאלות בכתב ארבעה ימים מראש, סבר אחרת. הגיב הוא: "בטרים אענה — ואני לא אענה! — אבקש את היושב-ראש לקבוע מהי מידת האדיבות של השואלו" הוא תבע מעורך הארץ, גרשום שוקן, להשיב.

היושב-ראש, אורי קיסרי הנכנע, קבע: "דרישת ראש-הממשלה — היא פקודה!" שוקן נאלץ להשיב, לטעון כי השאלה היא פרלמנטרית בהחלט. בינתיים נרגע אשכול, והשיב לשאלה בנימה עוקצנית, אך טובת-לב: "זאת תוצרת הארץ. לא לחינם חשפנו לאחרונה את תוצרת הארץ לייבוא מתחרה!"

מחאה ערית-נאי. הצד המוצע בתק-רית לא היה בעמדת אשכול, אלא בתגובת העתונאים. רובם המכריע הביע את הסכמתו לכך שאין לענות על השאלה.

גם בהמשך המסיבה, שהתקיימה בבית-סוקולוב, גילו העתונאים היומיים את יחסם המזור לחופשי-העתונות. כאשר פסל מנהל ליסכת-העתונות הממשלתית שאלה של צורך חרות, אייזיק רמבה הממושקף, בקשר עם אפשרות של ויתורים טריטוריאליים במשא-ומתן עם הערבים, השמיעו רובם קריאות ביניים — נגד השמעת השאלה. הם גם הס-כימו כאשר פסל הפקיד הממשלתי שאלה אחרת, בעלת תוכן בטחוני.

התמכר אילון: "כדי שתכבד הממשלה את העתונות, על העתונות קודם כל לכבד את עצמה!"

* בהודמנות קודמת לא מחה אף אחד מן העתונאים כאשר נעשה, בנוכחותם, ניס-יון למנוע בכוח בעד עורך העולם הוה ל-היכנס לפסל מנהל ליסכת-העתונות עם שטרואוס, וכי-אשר פסל מנהל ליסכת-העתונות הממשלתית את שאלותיו.